

Nr 188.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om
ändring i rättegångsbalken den 18 juli 1942 (nr 740),
m. m.; given Stockholms slott den 11 mars 1947.*

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härigenom jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om ändring i rättegångsbalken den 18 juli 1942 (nr 740);
- 2) lag angående ändrad lydelse av 19 § lagen den 20 december 1946 (nr 804) om införande av nya rättegångsbalken;
- 3) lag angående ändring i 14 kap. 26 § strafflagen och 6 § lagen den 18 juni 1937 (nr 461) om förvaring och internering i säkerhetsanstalt; samt
- 4) lag angående ändrad lydelse av 3 § lagen den 21 juni 1946 (nr 326) om rätt att i mål och ärenden som tillhöra stats- eller kommunalmyndighets handläggning insända handlingar med posten m. m.

GUSTAF.

Herman Zetterberg.

Förslag

till

Lag

om ändring i rättegångsbalken den 18 juli 1942 (nr 740).

Härigenom förordnas, att 2 kap. 3 §, 4 kap. 2 och 6 §§, 7 kap. 1—6 och 8 §§, 19 kap. 3 §, 33 kap. 3 och 26 §§, 49 kap. 4 §, 51 kap. 5 §, 54 kap. 9 och 17 §§ samt 55 kap. 5 § rättegångsbalken den 18 juli 1942 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives ävensom att i 4 kap. 13 §, 10 kap. 1 §, 11 kap. 2 §, 12 kap. 11 § samt 33 kap. 9 och 18 §§ samma balk orden »kommun, vägdistrikt eller annan sådan menighet» skola utbytas mot »kommun eller annan sådan menighet».

(Antagen lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

2 KAP.

3 §.

I hovrätt skola finnas president samt hovrättsråd och assessorer. De skola vara lagfarna.

Hovrätt skall vara delad i två eller flera avdelningar. Avdelning skall bestå av minst *tre* hovrättsråd, av dem *en ordförande* och en vice ordförande, samt en eller flera assessorer. *Presidenten må vara ordförande å avdelning.*

Vid hovrätt — — — — — bestämda tider.

I hovrätt skola finnas president, *en eller flera lagmän* samt hovrättsråd och assessorer. De skola vara lagfarna.

Hovrätt skall vara delad i två eller flera avdelningar. Avdelning skall bestå av *presidenten eller en lagman såsom ordförande*, minst *två* hovrättsråd, av dem en vice ordförande, samt en eller flera assessorer.

4 KAP.

2 §.

President i hovrätt, hovrättsråd, häradshövding, borgmästare och rådmän utnämnas av Konungen. Revisionssekreterare utnämnes eller förordnas av Konungen.

Om val — — — — — särskilt stadgat.

President *och lagman* i hovrätt, hovrättsråd, häradshövding, borgmästare och rådmän utnämnas av Konungen. Revisionssekreterare utnämnes eller förordnas av Konungen.

(Antagen lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

6 §.

Valbar till nämndeman är man eller kvinna, som inom valkretsen äger rösträtt å kommunalstämma eller vid val av stadsfullmäktige och där har sitt hemvist samt fyllt tjugufem år. Lagfaren domare, befattningshavare vid domstol, åklagare, polisman eller advokat eller den som eljest har till yrke att föra andras talan inför rätta må ej vara nämndeman.

Valbar till nämndeman är man eller kvinna, som inom valkretsen äger rösträtt å kommunalstämma eller vid val av stadsfullmäktige och där har sitt hemvist samt fyllt tjugufem år, dock ej den som är i konkurstillstånd eller av allmänna fattigvården omhändertagen för varaktig försörjning. Lagfaren domare, befattningshavare vid domstol, åklagare, polisman eller advokat eller den som eljest har till yrke att föra andras talan inför rätta må ej vara nämndeman.

Ej må — — — — — sex år.

7 KAP.

1 §.

Allmänna åklagare äro:

1. justitiekanslern;
2. landsfogdar; samt
3. distriktsåklagare.

Hos allmän — — — — — biträdande åklagare.
Instruktioner för — — — — — av Konungen.

Allmänna åklagare äro:

1. riksåklagaren;
2. landsfogdar; samt
3. distriktsåklagare.

2 §.

Justitiekanslern är under Konungen högste åklagare och har i denna egenskap ansvaret för och ledningen av åklagarväsendet i riket.

Under *justitiekanslern* hava landsfogdarna, envar inom sitt verksamhetsområde, ansvaret för och ledningen av åklagarväsendet.

Riksåklagaren är under Konungen högste åklagare och har i denna egenskap ansvaret för och ledningen av åklagarväsendet i riket.

Under *riksåklagaren* hava landsfogdarna, envar inom sitt verksamhetsområde, ansvaret för och ledningen av åklagarväsendet.

3 §.

Om utnämning av justitiekansler stadgas i regeringsformen. Landsfogde utnämnes av Konungen. Om tillsättning av andra åklagare meddelas föreskrifter i de för dem gällande instruktionerna.

Riksåklagare och landsfogdar utnämnas av Konungen. Om tillsättning av andra åklagare meddelas föreskrifter i de för dem gällande instruktionerna.

(Antagen lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

4 §.

Allmän åklagare vare
vid underrätt landsfogde eller distriktsåklagare;

vid hovrätt *justitiekanslern* i mål, som enligt 2 kap. 2 § första stycket upptages omedelbart av hovrätten, och i annat mål landsfogde eller distriktsåklagare; samt

vid högsta domstolen *justitiekanslern*.

Har talan till högsta domstolen fullföljts allenast av enskild part, må åklagartalan där, efter *justitiekanslerns* förordnande, föras av lägre åklagare.

Närmare bestämmelser — — — gällande instruktionerna.

Allmän åklagare vare
vid underrätt landsfogde eller distriktsåklagare;

vid hovrätt *riksåklagaren* i mål, som enligt 2 kap. 2 § första stycket upptages omedelbart av hovrätten, och i annat mål landsfogde eller distriktsåklagare; samt

vid högsta domstolen *riksåklagaren*.

Har talan till högsta domstolen fullföljts allenast av enskild part, må åklagartalan där, efter *riksåklagarens* förordnande, föras av lägre åklagare.

5 §.

Justitiekanslern så ock landsfogde må övertaga uppgift, som tillkommer lägre åklagare. *Justitiekanslern* äge även förordna extra åklagare att föra talan vid underrätt eller hovrätt eller, då talan fullföljts allenast av enskild part, vid högsta domstolen.

Biträdande åklagare må i den omfattning, som bestämmes i instruktion, utföra uppgift, som tillkommer åklagare, hos vilken han är anställd. Väckande eller fullföljande av åtal i högsta domstolen må dock ej beslutas av annan än *justitiekanslern*.

Riksåklagaren så ock landsfogde må övertaga uppgift, som tillkommer lägre åklagare. *Riksåklagaren* äge även förordna extra åklagare att föra talan vid underrätt eller hovrätt eller, då talan fullföljts allenast av enskild part, vid högsta domstolen.

Biträdande åklagare må i den omfattning, som bestämmes i instruktion, utföra uppgift, som tillkommer åklagare, hos vilken han är anställd. Väckande eller fullföljande av åtal i högsta domstolen må dock ej beslutas av annan än *riksåklagaren*.

6 §.

Föreligger för — — — — — hans tjänst.

Ehuru åklagare — — — — — kan uppskjutas.

Fråga om jäv mot åklagare prövas av hans närmaste förman; jäv mot *justitiekanslern* prövas av honom.

Fråga om jäv mot åklagare prövas av hans närmaste förman; jäv mot *riksåklagaren* prövas av honom.

(Antagen lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

26 §.

Kostnad för delgivning genom rättens försorg skall i underrätt utgivas av den part, som väckt talan; är det åklagaren, skall kostnaden gäldas av statsverket. Avser delgivningen särskild åtgärd, som påkallats av motparten, skall dock kostnaden utgivas av honom. Föres i brottmål talan av målsäganden jämte åklagaren, vare målsäganden skyldig att utgiva sådan kostnad, om delgivningen föranledes av särskild åtgärd, som påkallats av honom. Skall kostnad för bevisning, varom rätten själmant föranstaltat, utgå av allmänna medel, skall kostnad för delgivning, som föranledes därav, gäldas av statsverket. Kostnad för delgivning av rättens beslut om måls återupptagande efter återförvisning eller av annan sådan anledning skall utgå av allmänna medel; i brottmål, vari åklagare för talan, skall kostnaden gäldas av statsverket.

Part, som har att utgiva kostnad för delgivning, vare skyldig att erlægga förskott med belopp, som bestämmes av rätten. Underlåter den part, som väckt talan, att erlægga förskott och betalas det ej av motparten, vare partens talan förfallen. Är det motparten, som underlåter att erlægga förskott, vare frågan om delgivning förfallen.

Bestämmelserna i första och andra styckena äge motsvarande tillämpning i fråga om kostnad för delgivning i högre rätt; vad där föreskrivits om part, som väckt talan, skall avse den som i högre rätt fullföljt talan. Har talan fullföljts av den tilltalade och är han häktad, skall dock kostnad, som eljest skulle åligga honom, gäldas av statsverket.

Part vare ej skyldig att utgiva kostnad för delgivning genom rättens försorg, om ej annat är stadgat.

(Antagen lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

Part, som i utrikesdepartementet påkallar biträde med delgivning utom riket, vare skyldig att förskjuta för ändamålet erforderlig kostnad.

Närmare bestämmelser om delgivningskostnad och förskott meddelas av Konungen.

49 KAP.

4 §.

Talan mot —————	om rätten
1. avvisat ombud —————	eller försvarare;
2. ogillat tredje —————	i rättegången;
3. förelagt part —————	eller besiktning;
4. utlåtit sig —————	vållad kostnad;
5. utlåtit sig —————	eller intervenient;
6. utlåtit sig —————	25—28 kap.; eller
7. avslagit begäran om fri rättegång eller förordnat, att <i>sådan förman</i> skall upphöra, eller avslagit begäran om biträde eller försvarare eller till sådant uppdrag förordnat annan, än part föreslagit.	7. avslagit begäran om fri rättegång eller om ersättning eller förskott till part, som åtnjuter <i>sådan förman</i> , eller förordnat, att <i>förman av fri rättegång</i> skall upphöra, eller avslagit begäran om biträde eller försvarare eller till sådant uppdrag förordnat annan, än part föreslagit.
Särskild talan —————	rätteligen gjorts.

51 KAP.

5 §.

Avvisas ej —————	samt akten.
Är den tilltalade häktad eller <i>har han genom dom, som omedelbart går i verkställighet, dömts till tvångsuffostran eller ungdomsfängelse</i> eller framställes i vadeinlagen yrkande, som påkallar omedelbar prövning, såsom begäran om den tilltalades häktande eller om åtgärd, som avses i 25—28 kap., eller om hävande av sådan åtgärd, skall insändandet ske genast; till dess den i 2 § angivna tiden utgått, skall dock avskrift av vadeinlagen vara att tillgå vid underrätten.	Är den tilltalade häktad eller framställes i vadeinlagen yrkande, som påkallar omedelbar prövning, såsom begäran om den tilltalades häktande eller om åtgärd, som avses i 25—28 kap., eller om hävande av sådan åtgärd, skall insändandet ske genast; till dess den i 2 § angivna tiden utgått, skall dock avskrift av vadeinlagen vara att tillgå vid underrätten.

(Antagen lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

54 KAP.

9 §.

Talan mot — — — — — tillstånd därtill.

Vad nu sagts gälle ej talan, som i mål om allmänt åtal föres av justitiekanslern eller riksdagens justitieombudsman eller militieombudsman.

Vad nu sagts gälle ej talan, som i mål om allmänt åtal föres av *riksåklagaren eller av* justitiekanslern eller riksdagens justitieombudsman eller militieombudsman.

17 §.

Den som — — — — — nu sagts.

Från nedsättningsskyldighet vare kronan fri så ock i brottmål åklagare samt tilltalad, som i målet hålles häktad *eller enligt beslut i målet är intagen i allmän uppfostringsanstalt eller i anstalt för undergående av ungdomsfängelse eller i avbidan å sådant intagande hålles i förvar*. Annan tilltalad, som för talan i fråga om honom ådömt ansvar, vare fri från nedsättande av fullföljdsavgift. Nedsättning till säkerhet för kostnadsersättning erfordras icke, då enskild motpart ej finnes.

Från nedsättningsskyldighet vare kronan fri så ock i brottmål åklagare samt tilltalad, som i målet hålles häktad. Annan tilltalad, som för talan i fråga om honom ådömt ansvar, vare fri från nedsättande av fullföljdsavgift. Nedsättning till säkerhet för kostnadsersättning erfordras icke, då enskild motpart ej finnes.

55 KAP.

5 §.

Avvisas ej — — — — — i målet.

Är i brottmål den tilltalade häktad *eller har han genom dom, som omedelbart går i verkställighet, dömts till tvångsuppfostran eller ungdomsfängelse* eller framställes i revisionsinlagan yrkande, som påkallar omedelbar prövning, såsom i tvistemål begäran om kvarstad eller skingringsförbud eller om hävande av sådan åtgärd eller av förordnande, att dom må verkställas utan hinder av att den icke äger laga kraft, eller i brottmål begäran om den tilltalades häktande eller om åtgärd, som avses i 25—28 kap., eller om hävande av sådan åtgärd, skall insändandet ske genast.

Är i brottmål den tilltalade häktad eller framställes i revisionsinlagan yrkande, som påkallar omedelbar prövning, såsom i tvistemål begäran om kvarstad eller skingringsförbud eller om hävande av sådan åtgärd eller av förordnande, att dom må verkställas utan hinder av att den icke äger laga kraft, eller i brottmål begäran om den tilltalades häktande eller om åtgärd, som avses i 25—28 kap., eller om hävande av sådan åtgärd, skall insändandet ske genast.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 19 § lagen den 20 december 1946 (nr 804)
om införande av nya rättegångsbalken.

Härigenom förordnas, att 19 § lagen den 20 december 1946 om införande av nya rättegångsbalken skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Antagen lydelse.)**(Föreslagen lydelse.)***19 §.**

Har någon genom dom, som må verkställas, ehuru den icke äger laga kraft, dömts till straff eller annan påföljd för brott och är han för sådan verkställighet intagen i fångvårdsanstalt eller allmän uppfostringsanstalt eller i avbidan på verkställighet tagen i förvar, skall han vid fullföljd av talan i målet anses som häktad för brottet.

Har någon genom dom, som må verkställas, ehuru den icke äger laga kraft, dömts till straff eller annan påföljd för brott och är han för sådan verkställighet intagen i fångvårdsanstalt eller allmän uppfostringsanstalt eller i avbidan på verkställighet tagen i förvar, skall han vid fullföljd av talan i målet anses som häktad för brottet. *Vad nu sagts gälle ock, om någon, som på grund av sin sinnesbeskaffenhet förklarats fri från ansvar, är intagen å sinnessjukhus eller å sinnessjukavdelning vid fångvården.*

Vad i — — — — — av statsverket.

Förslag

till

Lag

angående ändring i 14 kap. 26 § strafflagen och 6 § lagen den 18 juni 1937 (nr 461) om förvaring och internering i säkerhetsanstalt.

Härigenom förordnas *dels* att i 14 kap. 26 § strafflagen¹ orden »justitiekanslerns prövning» skola ersättas med »riksåklagarens prövning» och *dels* att i 6 § andra stycket lagen den 18 juni 1937 om förvaring och internering i säkerhetsanstalt ordet »justitiekanslern» skall ersättas med »riksåklagaren»

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1948.

¹ Senaste lydelse, se SFS 1946: 211.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 3 § lagen den 21 juni 1946 (nr 326) om rätt att i mål och ärenden som tillhöra stats- eller kommunalmyndighets handläggning insända handlingar med posten m. m.

Härigenom förordnas, att 3 § lagen den 21 juni 1946 om rätt att i mål och ärenden som tillhöra stats- eller kommunalmyndighets handläggning insända handlingar med posten m. m. skall erhålla följande ändrade lydelse.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

3 §.

Denna lag äger ej tillämpning beträffande riksdagen eller allmänna kyrkomötet, deras avdelningar, utskott, nämnder, deputerade, revisorer, ombudsmän och verk eller beträffande klagan över val till riksdagen, ej heller i fråga om domstolar och andra myndigheter, vilka avses i lagen den 22 juni 1944 om rätt att i mål och ärenden som tillhöra domstols handläggning insända handlingar med posten m. m.

Denna lag äger ej tillämpning beträffande riksdagen eller allmänna kyrkomötet, deras avdelningar, utskott, nämnder, deputerade, revisorer, ombudsmän och verk eller beträffande klagan över val till riksdagen, ej heller i fall då vad i 33 kap. 3 § rättegångsbalken är stadgat om inlaga i rättegång skall gälla.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1948.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 28 februari 1947.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, MOSSBERG, WEIJNE.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, anmäler efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet fråga om *ändring i nya rättegångsbalken m. m.*

Föredraganden anför följande.

Vid 1946 års riksdag beslöts på förslag av Kungl. Maj:t, att nya rättegångsbalken skulle träda i kraft den 1 januari 1948. Därvid förutsattes emellertid, att före ikraftträdandet skulle vidtagas vissa jämkningar i anslutning till lagstiftning som tillkommit efter balkens utfärdande den 18 juli 1942. Jag ber att nu få framlägga förslag i detta avseende.

I fråga om *hovrätts organisation* stadgas i 2 kap. 3 § nya RB, att i hovrätt skola finnas president samt hovrättsråd och assessorer. Dessutom föreskrives att hovrätt skall vara delad i två eller flera avdelningar. Beträffande avdelningarnas sammansättning meddelas den bestämmelsen, att varje avdelning skall bestå av minst tre hovrättsråd och en eller flera assessorer samt att av hovrättsråden en skall vara ordförande och en vice ordförande, dock att hovrättens president må vara ordförande å avdelning. Av 4 kap. 2 § framgår, att president och hovrättsråd skola utnämnas av Konungen. I samband med de anslagsäskanden till hovrätterna för nästa budgetår som skola föreläggas denna riksdag ämnar jag föreslå, att ordförandeposterna på hovrätternas avdelningar omvandlas till särskilda befattningar förenade med tjänstetiteln lagman. Härav påkallas vissa jämkningar i nu ifrågavarande paragrafer i nya RB.

En annan punkt där ändring blivit erforderlig är 4 kap. 6 §, som innehåller *behörighetsvillkoren för nämndemän*. Som allmän förutsättning för valbarhet uppställes där, att vederbörande äger rösträtt å kommunalstämma eller vid val av stadsfullmäktige. Vid tiden för stadgandets tillkomst innebar detta bland annat, att från valbarhet uteslöts den som var försatt i konkurs eller av allmänna fattigvården omhändertagen för varaktig försörjning. Denna regel, som gäller även för andra kommunala förtroendeuppdrag, bör tydligen alltjämt bibehållas. Emellertid ha genom lagändring den 1 juni 1945

konkurs- och fattigvårdsstrecken upphävts såsom diskvalifikationsgrunder för kommunal rösträtt. Det är därför ej längre tillräckligt att på förevarande punkt hänvisa till rösträtsreglerna, utan uttrycklig föreskrift måste meddelas, att behörighet att vara nämndeman ej tillkommer den som är i konkurs-tillstånd eller av allmänna fattigvården omhändertagen för varaktig försörjning.

I 4 kap. 13 §, 10 kap. 1 §, 11 kap. 2 §, 12 kap. 11 § samt 33 kap. 9 och 18 §§ nya RB bör, med anledning av att vägväsendet numera förstatligats, ordet *vägdistrikt* uteslutas ur lagtexten.

Nya RB:s bestämmelser om *åklagarmyndigheterna* innebära bland annat, att chefsskapet för åklagarväsendet skall utövas av justitiekanslern, som i regel också skall utföra allmänt åtal i högsta domstolen. Jag ämnar senare under denna riksdag anmäla förslag om en uppdelning av justitiekanslersäm- betets nuvarande arbetsuppgifter på så sätt att det mesta av åklagargöromå- len överföres till en ny myndighet, riksåklagaren. Enligt detta förslag skall riksåklagaren vara högste allmän åklagare, medan justitiekanslern endast skall ha att i egenskap av särskild åklagare beivra vissa ämbetsbrott. Härav påkallas en del formella jämkningar i 7 kap. 1—6 och 8 §§ samt 54 kap. 9 § nya RB. I samband därmed bör ordet »justitiekanslern» i 14 kap. 26 § straff- lagen och 6 § interneringslagen utbytas mot »riksåklagaren».

Reglerna om *forum i brottmål* böra på en punkt undergå jämkning i an- slutning till det förslag angående ändring i strafflagen som den 10 maj 1946 remitterats till lagrådet och som är avsett att träda i kraft den 1 januari 1949. Enligt 19 kap. 3 § första stycket nya RB må åtal mot flera gärnings- män för samma brott, om det sker samtidigt, väckas vid den rätt där någon av dem har att svara. Väckas åtalen å olika tider, må vid den rätt, som upp- tagit åtal mot någon av gärningsmännen, åtal väckas även mot den eller de övriga. I andra stycket stadgas, att åtal för delaktighet i brott må väckas vid den rätt som upptagit åtal mot gärningsmannen. Nyssnämnda förslag till lag om ändring i strafflagen bygger i fråga om fleras medverkan till brott på den tanken, att varje medverkande skall vara ansvarig för vad han själv gjort, oberoende av vad andra medverkande förbrutit. Med denna ståndpunkt blir en medverkande icke ansvarig för delaktighet i annans brott utan för sin egen brottsliga gärning. I lagförslaget användes därför över- huvud icke beteckningen delaktighet. Huvudregeln är i stället, att straff som är stadgat för viss gärning skall tillämpas ej blott å den som utfört gärningen utan jämväl å annan som främjat denna med råd eller dåd. På grund härav bör den nuvarande bestämmelsen i 19 kap. 3 § andra stycket nya RB ej vidare bibehållas. I stället bör första stycket i paragrafen utvid- gas att avse samtliga fall av åtal mot flera för medverkan till brott, oavsett om alla de brottsliga äro att anse såsom gärningsmän eller vissa av dem en- dast gjort sig skyldiga till anstiftan eller medhjälp.

Det bör vidare beaktas, att vad som förr brukade benämnas efterföljande delaktighet icke går in under det nya medverkansbegreppet. Om någon t. ex. köper eller bearbetar stulet gods, är detta sålunda icke medverkan till stöl- den utan ett särskilt brott. Tydligt är emellertid, att det från utrednings-

synpunkt ofta kan vara önskvärt att åtal för detta brott och för det förutgångna tjuvnadsbrottet kunna handläggas vid samma domstol. På grund härav torde även för nu åsyftade fall böra öppnas möjlighet till avvikelse från huvudregeln att åtal skall ske vid domstolen i gärningsorten. Därvid synes dock böra lämnas utrymme för en viss lämplighetsprövning från rättens sida. I enlighet med vad sålunda anförts förordar jag, att reglerna om laga domstol vid åtal mot flera för medverkan till brott skola erhålla tillämpning även i fråga om åtal i andra fall mot flera för brott som äga samband med varandra, om rätten med hänsyn till utredningen samt kostnader och andra omständigheter finner lämpligt att åtalen upptagas av samma domstol. Bestämmelse härom torde lämpligen böra upptagas i andra stycket av förevarande paragraf i stället för det stadgande som nu meddelas där.

De sålunda föreslagna forumreglerna lära utan svårighet kunna tillämpas även vid nuvarande lydelse av strafflagen. Någon särskild övergångsbestämmelse för tiden till dess strafflagsändringen genomförts torde följaktligen icke vara erforderlig.

När omförmälda lagförslag angående ändring i strafflagen remitterades till lagrådet ifrågasatte jag, om ej förslaget borde föranleda ändring jämväl i nya RB:s stadganden angående beslag. Enligt 27 kap. 1 § nämnda balk må skriftlig handling eller annat föremål tagas i beslag allenast om föremålet kan antagas äga betydelse för utredning om brott eller vara genom brott någon avhänt eller på grund av brott förverkat. Strafflagsförslaget öppnar möjlighet att under vissa förutsättningar förklara egendom, som kan antagas komma till brottslig användning, förverkad även om något brott icke blivit förövat. Det kunde övervägas att med anledning härav genomföra en motsvarande utvidgning av beslagsbestämmelsen i 27 kap. 1 § nya RB. Detta torde dock icke vara erforderligt. I 17 § lagen den 20 december 1946 (nr 804) om införande av nya RB har nämligen meddelats ett stadgande, att därest talan om förverkande föres mot någon som ej är tilltalad, skall om denna talan i tillämpliga delar gälla vad i nya RB är föreskrivet angående åtal för brott varå icke kan följa svårare straff än böter. Härav måste anses följa, att i dylikt fall beslag och andra tvångsmedel må begagnas i samma utsträckning som då fråga är om brott av angiven beskaffenhet.

Beträffande *handlingars ingivande till rätten* stadgas i 33 kap. 3 § nya RB bland annat, att handling må insändas med posten i betalt brev. Om så sker, skall handlingen anses inkommen då den avlämnats till rätten eller dess kansli. I avbidan på dessa bestämmelsers ikraftträdande utfärdades den 22 juni 1944 en provisorisk lag om rätt att i mål och ärenden som tillhöra domstols handläggning insända handlingar med posten m. m. Nämnda lag hade, såvitt nu är i fråga, ursprungligen samma innehåll som 33 kap. 3 § nya RB. Den ändrades emellertid den 21 juni 1946 i samband med utfärdandet av lagen samma dag om rätt att i mål och ärenden som tillhöra stats- eller kommunalmyndighets handläggning insända handlingar med posten m. m. Numera skall sålunda handling, som insänts till domstol eller annan myndighet i rekommenderad eller assurerad försändelse eller såsom vanligt paket, anses ingiven redan den dag då avi om försändelsen inkom till mot-

tagaren. Denna regel, som tillkom med anledning av en motion i riksdagen, torde böra införas även i nya RB.

I det av första lagutskottet vid 1946 års riksdag avgivna utlåtande (nr 23) vari nyss berörda motion behandlades anförde utskottet, att inom utskottet ifrågasatts, huruvida icke en handling skulle kunna anses ingiven så snart en myndighet som själv ombesörjde posthämtning vore i tillfälle att avhämta densamma. Därigenom skulle man vinna, att en persons rätt icke kunde gå förlorad genom att myndigheten dröjde med att avhämta posten. Utskottet ansåg, att starka skäl talade till förmån för en sådan ståndpunkt, men fann sig i dåvarande läge icke kunna överblicka de konsekvenser en ändring i antydd riktning skulle medföra. Det syntes emellertid utskottet önskvärt att detta spörsmål gjordes till föremål för övervägande av Kungl. Maj:t innan nya RB trädde i kraft.

Med anledning av vad utskottet sålunda yttrat vill jag framhålla, att det i allmänhet icke lär vara möjligt att erhålla säkert bevis om vilken dag en försändelse ankommit till adresspostanstalten och varit tillgänglig för avhämtning där. En bestämmelse av det slag utskottet ifrågasatt skulle därför lätt kunna ge upphov till svårlösta tvister, huruvida viss talan eller ansökan bort avvisas eller icke. Bland annat med hänsyn härtill anser jag mig icke böra förorda att en dylik bestämmelse införas. Faran för att rättsförluster skola uppkomma genom att domstolarna dröja med att avhämta sin post lär för övrigt vara ringa. Såsom framhållits i propositionen nr 16 till 1946 års riksdag torde föreskriften att handlingar må insändas med posten böra föranleda, att domstol som använder postfack låter tömma facket varje arbetsdag vid expeditionstidens slut.

I samband med att den förutnämnda provisoriska lagen den 22 juni 1944 om rätt att i mål och ärenden som tillhöra domstols handläggning insända handlingar med posten m. m. upphör att gälla bör en jämkning vidtagas i lagen den 21 juni 1946 om rätt att i mål och ärenden som tillhöra stats- eller kommunalmyndighets handläggning insända handlingar med posten m. m. Då lagen den 22 juni 1944 tillkom, bestämdes dess tillämpningsområde att avse domstolar, domare, överexekutorer och nedre justitierevisionen jämte — i visst fall — militära befälhavare. Vid utfärdandet, genom lagen den 21 juni 1946, av motsvarande bestämmelser för förvaltningens del gjordes gränsdragningen gentemot den tidigare lagens tillämpningsområde på det sättet, att 1946 års lag förklarades icke skola äga tillämpning i fråga om, bland annat, domstolar och andra myndigheter vilka avses i lagen den 22 juni 1944. Sedan 1944 års lag upphört att gälla, kommer rätten att till domstolar, domare och nedre justitierevisionen insända handlingar med posten att i huvudsak grundas å 33 kap. 3 § rättegångsbalken samt stadganden i vattenlagen, konkurslagen m. fl. lagar som hänvisa till detta lagrum. Rörande överexekutorer kommer däremot dylik laggrund att saknas. I anledning härav bör undantagsregeln i 3 § av 1946 års lag jämkas på det sättet, att överexekutorerna omfattas av bestämmelserna i sagda lag. Detta synes enklast kunna ske genom att undantagsregeln för domstolar och andra i

1944 års lag avsedda myndigheter utbytes mot ett undantagsstadgande för sådana fall där vad i 33 kap. 3 § rättegångsbalken föreskrivits om inlaga i rättegång skall gälla.

I 33 kap. 4 § nya RB stadgas som huvudregel, att *delgivning* i rättegång skall ske genom rättens försorg. Om sådan delgivning äger rum i enskild parts intresse, skall, enligt 26 § samma kapitel, delgivningskostnaden i allmänhet utgivas av parten. Denne är skyldig att erlægga förskott å kostnaden med belopp som bestämmes av rätten. Det föreskrives tillika, att närmare bestämmelser om delgivning och förskott skola meddelas av Konungen. På grund härav utarbetades i juni 1945 inom departementet en promemoria med utkast till kungörelse angående delgivning vid domstol. I flera remissyttranden över denna promemoria framhölls, att det bokförings- och redovisningsarbete som måste föranledas av nya RB:s regler om delgivningskostnad och förskott komme att bli synnerligen betungande för domstolarna. Det ifrågasattes därför, om det icke vore lämpligare att låta kostnaderna för delgivningar genom rättens försorg bestridas på samma sätt som utgifterna för domstolarnas verksamhet i övrigt. Täckning för den utgiftsökning som härigenom uppkomme kunde erhållas genom höjning av stämpel- och lösenavgifterna för domar och andra expeditioner till parterna.

Den sålunda föreslagna ändringen bör enligt min uppfattning genomföras. I allmänhet bör alltså gälla, att part icke skall vara skyldig att ersätta kostnad för delgivning som sker genom rättens försorg.

Denna regel torde dock icke böra vara undantagslös. I lagarna den 20 december 1946 om ändring i vattenlagen, om bevisupptagning åt utländsk domstol och om bevisupptagning åt vissa internationella organ ha upptagits vissa bestämmelser angående utkrävande av kostnad för delgivning som ombesörjts av rätten. Övervägande skäl synas tala för att dessa bestämmelser få kvarstå. I vattenmål skola kallelser och andra meddelanden till sakägarna i allmänhet ske genom kungörelser som offentliggöras i tidning genom vattenrättsdomarens försorg. Utgifterna härför, ävensom för vissa underrättelsers avsändande med posten, skola bestridas av den part som väckt eller fullföljt talan. Det synes därför naturligt att han får svara för kostnaderna även i de fall då delgivning är föreskriven. Den ökning av bokföringsarbetet som kan föranledas därav torde icke få någon större betydelse. Vad angår ärenden rörande bevisupptagning åt utländsk domstol eller internationellt organ för behandling av tvist mellan stater torde det vara internationell sedvänja att uppkomna delgivningskostnader skola återgåldas, om ej annat bestämts i fördrag eller konvention. Ej heller i dylika ärenden torde därför böra medgivas obetingad rätt till kostnadsfri delgivning. I övrigt vill jag framhålla, att det icke lär vara uteslutet att behov av att kunna ålägga part direkt ersättningsskyldighet för delgivningskostnad kan uppkomma även i andra fall än de nu berörda.

På grund av vad sålunda anförts förordar jag att de i 33 kap. 26 § nya RB nu upptagna bestämmelserna om kostnad för delgivning genom rättens försorg ersättas med föreskrift att part icke skall vara skyldig att utgiva

sådan kostnad om ej annat är stadgat. I samband därmed torde stadgandet i nuvarande fjärde stycket böra utgå. Erforderliga föreskrifter om skyldighet för part att förskjuta kostnad för delgivning, som på hans begäran ombesörjes av utrikesdepartementet, lära utan olägenhet kunna meddelas i administrativ ordning. Frågan om ändring i stämpel- och lösenförrordningarna kommer att upptagas senare.

Det föreslagna stadgandet kommer tydligen att medföra att bestämmelserna i 18 kap. 13 § första stycket nya RB i regel icke bli tillämpliga med avseende å delgivningskostnad. Däremot sker ingen rubbning i den skyldighet som enligt 33 kap. 2 § åligger part att bekosta för delgivning erforderliga avskrifter.

I fråga om fullföljd av *talán mot beslut under rättegången* stadgas i 49 kap. 4 § nya RB, att talan skall föras särskilt, bland annat om rätten genom sådant beslut avslagit begäran om fri rättegång eller om biträde åt part, som åtnjuter nämnda förmån, eller till biträde förordnat annan än parten föreslagit. Genom en lagändring år 1944 har möjlighet öppnats att tillerkänna part som fått fri rättegång ersättning av allmänna medel för kostnader i samband med personlig inställelse ävensom att meddela honom förskott å inställesekostnaden. Mot beslut varigenom underrätt under rättegången utlåtit sig angående sådan ersättning skall enligt 16 kap. 10 § äldre RB föras särskild talan. Då anledning torde saknas att frångå den ståndpunkt som sålunda intagits, bör nyssnämnda stadgande i nya RB ändras så att det omfattar även det fallet att rätten avslagit begäran om ersättning eller förskott till part som har fri rättegång. Om parten visserligen erhåller ersättning men med lägre belopp än han begärt, bör detta tydligen uppfattas som ett partiellt avslag.

Slutligen erfordras vissa redaktionella jämkningar i reglerna om *förfarandet då tilltalad är berövad sin frihet*. Enligt 54 kap. 17 § nya RB skall tilltalad som fullföljer talan i högsta domstolen vara fri från nedsättande av fullföljdsavgift och kostnadsersättning, bland annat om han hålles häktad i målet eller enligt beslut i målet är intagen i allmän uppfostringsanstalt eller i anstalt för undergående av ungdomsfängelse eller i avbidan å sådant intagande hålles i förvar. Numera har i 19 § lagen om införande av nya RB upptagits ett allmänt stadgande, att om någon genom dom, som må verkställas ehuru den icke äger laga kraft, dömts till straff eller annan påföljd för brott och för sådan verkställighet är intagen i fängvårdsanstalt eller i allmän uppfostringsanstalt eller i avbidan på verkställighet tagen i förvar, den dömden vid fullföljd av talan i målet skall anses som häktad för brottet. Med hänsyn härtill torde — såsom lagrådet framhållit vid granskningen av förslaget till sistnämnda lag — 54 kap. 17 § nya RB till förebyggande av missförstånd böra ändras så, att orden »eller enligt beslut i målet är intagen i allmän uppfostringsanstalt eller i anstalt för undergående av ungdomsfängelse eller i avbidan å sådant intagande hålles i förvar» uteslutas ur lagtexten. Motsvarande ändring bör av samma skäl vidtagas i 51 kap. 5 § och 55 kap. 5 § nya RB.

Omförmälda stadgande i promulgationslagen till nya RB om likställighet mellan häktade och vissa andra tilltalade avser, såsom framgår av det anförda, allenast det fallet att vederbörande dömts till straff eller annan påföljd för brott. I skrivelse till Kungl. Maj:t den 29 februari 1944 har riksdagens justitieombudsman anfört, att starka skäl syntes justitieombudsmannen tala för att straffrifyklarad, som i avbidan på lagakraftägande utslag vore intagen å sinnessjukavdelning vid fångvården, vid fullföljd av talan i målet jämställdes med häktad person. Denna grundsats har sedermera godtagits av högsta domstolen i utslag den 18 mars 1946 (NJA 1946: 193). Det måste enligt min mening anses önskvärt, att den ståndpunkt som sålunda intagits av praxis även kommer till uttryck i lag. Detta synes lämpligen böra ske genom ett tillägg till nu ifrågavarande föreskrift i promulgationslagen till nya RB.

I enlighet med det sålunda anförda ha inom departementet upprättats förslag till

- 1) lag om ändring i rättegångsbalken den 18 juli 1942 (nr 740);
- 2) lag angående ändrad lydelse av 19 § lagen den 20 december 1946 (nr 804) om införande av nya rättegångsbalken;
- 3) lag angående ändring i 14 kap. 26 § strafflagen och 6 § lagen den 18 juni 1937 (nr 461) om förvaring och internering i säkerhetsanstalt; samt
- 4) lag angående ändrad lydelse av 3 § lagen den 21 juni 1946 (nr 326) om rätt att i mål och ärenden som tillhöra stats- eller kommunalmyndighets handläggning insända handlingar med posten m. m.

Härefter hemställer föredraganden, att lagrådets utlåtande över ifrågavarande lagförslag, av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar¹, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Karl Gustaf Grönhagen.

¹ Denna bilaga, som är lika lydande med de vid propositionen fogade lagförslagen, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 11 mars 1947.

Närvarande:

justitieråden LAWSKI,
GYLLENSWÄRD,
NISSEN,
regeringsrådet KUYLENSTIERNA.

Enligt lagrådet den 5 mars 1947 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 28 februari 1947, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

- 1) lag om ändring i rättegångsbalken den 18 juli 1942 (nr 740);
- 2) lag angående ändrad lydelse av 19 § lagen den 20 december 1946 (nr 804) om införande av nya rättegångsbalken;
- 3) lag angående ändring i 14 kap. 26 § strafflagen och 6 § lagen den 18 juni 1937 (nr 461) om förvaring och internering i säkerhetsanstalt; samt
- 4) lag angående ändrad lydelse av 3 § lagen den 21 juni 1946 (nr 326) om rätt att i mål och ärenden som tillhöra stats- eller kommunalmyndighets handläggning insända handlingar med posten m. m.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, föredrogos inför lagrådet av hovrättsassessorn S. Strömberg.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Justitierådet Lawski tillade:

Bestämmelserna i § 27 regeringsformen torde icke innefatta hinder för inrättande av riksåklagarbefattningen, lika litet som för att underställa riksåklagaren de fiskaler som nu lyda under justitiekanslern. Men om § 27 regeringsformen bibehålles oförändrad torde det i strid mot vad som är avsett icke bliva justitiekanslern betaget att föra talan såsom allmän åklagare, även om det kan förutsättas att denna rätt icke kommer att utövas. Det synes med hänsyn till det anförda lämpligt, att en ändring av § 27 regeringsformen sker.

Ur protokollet:

Åke Mossler.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 11 mars 1947.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, QUENSEL, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, anmäler efter gemensam beredning med tillförordnade chefen för finansdepartementet, statsrådet Quensel, lagrådets den 11 mars 1947 avgivna utlåtande över de den 28 februari 1947 till lagrådet remitterade förslagen till

- 1) lag om ändring i rättegångsbalken den 18 juli 1942 (nr 740);
- 2) lag angående ändrad lydelse av 19 § lagen den 20 december 1946 (nr 804) om införande av nya rättegångsbalken;
- 3) lag angående ändring i 14 kap. 26 § strafflagen och 6 § lagen den 18 juni 1937 (nr 461) om förvaring och internering i säkerhetsanstalt; samt
- 4) lag angående ändrad lydelse av 3 § lagen den 21 juni 1946 (nr 326) om rätt att i mål och ärenden som tillhöra stats- eller kommunalmyndighets handläggning insända handlingar med posten m. m.

Föredraganden hemställer att förslagen, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Sven Leffler.

Stockholm 1947. Kungl. Boktryckeriet P. A. Norstedt & Söner.
470787